

แนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Guidelines for Enhancing the Potentials of Cultural Business Management of Community Enterprises in Surat Thani Province

กัลญา แก้วประดิษฐ์¹
Kanlaya Kaewpradit

Received: April 02, 2022

Revised: April 24, 2022

Accepted: May 04, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา 2) ศึกษากระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม และ 3) แนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 4 กลุ่ม จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม จำนวน 80 คน จำแนกเป็นกลุ่มผู้รู้และกลุ่มผู้ปฏิบัติ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มเฉพาะ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาในการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1.1) ปัญหาภายใน ได้แก่ (1) ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (2) ขาดความรู้และทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ (3) ขาดความรู้ในการจัดการตลาดออนไลน์ (4) ขาดเงินทุนในการผลิต (5) วัตถุดิบมีราคาสูงและเทคโนโลยีในการผลิตไม่ทันสมัย และ 1.6) ขาดแคลนแรงงานและการสืบทอดภูมิปัญญา และ 1.2) ปัญหาภายนอก ได้แก่ (1) เกณฑ์กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ส่งออกต่างประเทศสูง (2) ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม (3) การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐไม่มีความต่อเนื่อง และ (4) ตลาดการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2) กระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มี 7 ขั้นตอน คือ (1) การประสานแนวคิดร่วมกัน (2) ประชุมและจัดทำแผนพัฒนา

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี; Suratthani Rajabhat University.

Corresponding author, e-mail: kkaewpradit129@gmail.com, Tel. 086-9539393

ผลิตภัณฑ์ (3) ผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรม (4) ตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน (5) วิเคราะห์พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ (6) การบริหารจัดการตลาด และ (7) วิเคราะห์ผลดำเนินการผลิตภัณฑ์และบริการ และ 3) แนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มี 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ (1) เสริมศักยภาพทุนทรัพยากรบุคคล (2) เสริมศักยภาพทุนทรัพยากรสภาพแวดล้อมการจัดการธุรกิจ และ (3) คงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมของคนในชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม, วิสาหกิจชุมชน, สุราษฎร์ธานี

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the conditions of problems; 2) to study the process of cultural business management; and 3) guidelines for enhancing the potentials of cultural business management of community enterprises in Surat Thani Province. It was a qualitative research. Four groups of key informants were selected from community enterprises producing cultural goods and services of 80 people classified into knowledgeable people groups and practitioner groups. Purposive sampling and accidental sampling were used. Data were collected by interview, focus group discussion and workshop and presenting descriptive-analytical research results. The results of the research found that 1) the conditions of problems in cultural business management of community enterprises in Surat Thani province were classified into 2 factors: 1.1) internal problems: (1) a lack of people participation in the community, (2) a lack of knowledge and skill in using English, (3) a lack of knowledge in online marketing management, (4) a lack of production funds, (5) the expensive raw materials and the outmoded technology in production, and 6) a lack of labor and inheritance of wisdom; and 1.2) external problems, namely (1) high standards for exporting products abroad, (2) problems of infrastructure and transport, (3) inconsistent support from government agencies, and (4) the market for cultural products was changing rapidly; 2) the cultural business management process of community enterprises in Surat Thani province found that there were 7 steps: (1) coordinating concepts, (2) meeting and formulating a product development plan, (3) producing cultural products and services, (4) checking and controlling product quality to meet standards, (5) analysis and development of production of goods and services, (6) market management, and (7) analysis of product performance and

services; and 3) guidelines for enhancing the potentials of cultural business management of community enterprises in Surat Thani Province found that there were 3 main approaches: (1) enhancing human resource capital potential, (2) enhancing the potentials of capital, resources, environment, business management, and (3) maintaining common cultural identity of people in the community.

Keywords: Cultural Business Management, Community Enterprise, Surat Thani

บทนำ

การจัดการธุรกิจวัฒนธรรมเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการผลิตสินค้าและบริการที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนที่สั่งสมสืบต่อกันมา โดยมีปัจจัยสำคัญในการประกอบธุรกิจเช่นเดียวกับการประกอบธุรกิจโดยทั่วไป คือ ต้องมีวัตถุดิบ แรงงาน ทุน และการบริหารจัดการโดยหน้าที่ของการประกอบธุรกิจ ต้องมีการผลิตสินค้าและบริการ ทำการตลาด การบัญชี และการเงิน รวมทั้งการจัดการปัจจัยทรัพยากรการผลิตให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการประกอบธุรกิจ คือ สินค้าและบริการ ให้ได้รับผลตอบแทนเป็นกำไรสูงสุดเป็นเป้าหมายสำคัญในการดำเนินธุรกิจตามแนวคิดทุนนิยม เป้าหมายดังกล่าวอาจมีความแตกต่างกับแนวทางการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมที่ต้องการสร้างคุณค่าและมูลค่าทางสังคมและเศรษฐกิจควบคู่กันไป พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 4 นิยามคำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สั่งสม ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2565) จากคำนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมมิสามารถเกิดขึ้นได้โดยอาศัยคนเพียงคนเดียวในการประกอบกิจการให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในสังคมหรือชุมชนที่สืบต่อวิถีการดำเนินชีวิตเหล่านั้นร่วมกันในหลากหลายมิติทั้งทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจที่สืบต่อส่งผลเป็นสินค้าและบริการให้เกิดขึ้นในชุมชน

ปัจจุบันธุรกิจวัฒนธรรม (Culture Business) เป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของสังคมไทยอันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนสังคมสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ดังนั้น “ธุรกิจวัฒนธรรม” จึงเป็นการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาบริหารจัดการให้เกิดคุณค่าและมูลค่าโดยรับผลตอบแทนเป็นกำไรในด้านการผลิตสินค้าและบริการ โดยมีปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการประกอบธุรกิจ คือ ทรัพยากรการผลิตทางธรรมชาติและทางสังคมวัฒนธรรม แรงงาน ทุนและการบริหารจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชนเป็นสิ่งที่คนในชุมชนสร้างขึ้น และ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทาง

กายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกใน ปี พ.ศ. 2504 จวบจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ในปี พ.ศ. 2540 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ยุทธศาสตร์การพัฒนา มุ่งเน้นพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและการผลิตเพื่อการส่งออก โดยอาศัยความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์มาใช้ขยายฐานการผลิตเพื่อสร้างรายได้ และการมีงานทำโดยปราศจากภูมิคุ้มกันที่ดี (อมราวรรณ ทิวถนอม, 2548) ความล้มเหลวดังกล่าวเกิดจากการละเลยองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในท้องถิ่น การไม่เข้าใจคนในสังคม ไม่เข้าใจมนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ การละเลยระบบสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนการขาดข้อมูลพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่นเพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการพัฒนา ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวผนวกกับนโยบายการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ซึ่งวางอยู่บนแนวคิดเรื่องความทันสมัย ดังนั้นการกำหนดทิศทางพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8- ถึงฉบับปัจจุบัน จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างทุนสังคม คือ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม และทุนทางวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ปัจเจกครอบครัวและชุมชนสามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม สำหรับการเสริมสร้างทุนทางเศรษฐกิจ พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เข้มแข็งโดยใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) นับตั้งแต่ประเทศไทยประสบปัญหาการพัฒนาประเทศบนฐานทุนนิยมทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหันกลับมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมากยิ่งขึ้น

ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมายังไม่มีเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นระบบ มีแต่กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ได้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่ได้อยู่บนฐานความรู้ของชุมชน โดยมาจากความคิดเห็น ความรู้ยากมากกว่าความรู้ ส่วนใหญ่เป็นการส่งเสริมจากข้างบน เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเพื่อรับใช้เศรษฐกิจใหญ่ที่เป็นระบบรวมศูนย์ ผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีความรู้ความเข้าใจร่วมกันเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ทำกันตามหน้าที่ ขาดการประสานงาน ประสานแผน เพราะขาดการประสานความคิด คือ ชุมชนไม่ได้เป็นศูนย์กลางและเป้าหมาย ไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการหลักในการจัดการชีวิตของตนเอง อย่างเป็นระบบ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กล่าวถึงวิสาหกิจชุมชน คือ กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน ซึ่งจินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2558) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการ ดังนี้ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและ

ผู้ดำเนินการหลัก 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงาน ในชุมชน 3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน 4) เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสาน ภูมิปัญญาสากล 5) มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ และ 7) มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็น เป้าหมาย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมตัวอย่างเป็นทางการร่วมกันของคนในชุมชนใน การประกอบธุรกิจในการผลิตสินค้าและบริการภายใต้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมร่วมกัน

สุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทยมีระยะทางห่างจาก กรุงเทพมหานครโดยเส้นทางรถยนต์ 650 กิโลเมตร มีพื้นที่มากที่สุดในภาคใต้ มีพื้นที่ชายฝั่ง ทะเลด้านตะวันออก มีประชากร 1,001,396 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพ การเกษตรเป็นหลัก โดยมีพื้นที่การเกษตร ประมาณร้อยละ 45 นอกจากนี้ยังประกอบด้วย อาชีพทางด้านปศุสัตว์ ประมง อุตสาหกรรม และการทำเหมือง มีความหลากหลายทาง วัฒนธรรมในวิถีการดำเนินชีวิตและความอุดมสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติสูง สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี (2558) สรุปลักษณะวิสาหกิจชุมชนทุกประเภทของการ ประกอบกิจการในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีการจดทะเบียน จำนวน 578 กลุ่ม มีสมาชิก 12,910 คน วิสาหกิจชุมชนที่เด่น จำนวน 19 กลุ่ม พบปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน คือ 1) ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่นสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจชุมชนไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากวิสาหกิจ ชุมชนรอรับการสนับสนุนอย่างเดียว 2) ขาดการบูรณาการองค์กรที่เกี่ยวข้องเนื่องจากหน่วยงาน ภาคีในระดับพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริม จึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ขาดการประชาสัมพันธ์งานวิสาหกิจชุมชนให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายอีกทั้งไม่มีการเชื่อมโยง เครือข่าย 3) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่เข้าโครงการอย่างแท้จริง อีกทั้งยังขาดองค์ความรู้ ความชำนาญ ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิสาหกิจชุมชนทั้งด้านการผลิตและการตลาด 4) ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่มากเกินไป และ 5) เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานวิสาหกิจ ชุมชนมีข้อจำกัดในการทำงาน ธุรกิจวัฒนธรรมจึงเป็นมิติใหม่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบน พื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ชาวบ้านที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาพื้นบ้าน” มาผสมผสานกับการ บริหารจัดการตลาดแนวใหม่และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ธุรกิจวัฒนธรรมจึงเป็นการ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานวัฒนธรรมเพื่อสร้างชุมชนและสังคมไทยให้มีความเข้มแข็ง วัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนสังคมไทยในยุค โลกาภิวัตน์ที่ระบบทุนนิยมเข้ามาทำให้เกิดสังคมแบบบริโภคนิยม การพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้อง ผสมผสานกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของคนในชุมชนสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับสภาพวิถีการ ดำเนินชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น จึงจะทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการนำทุนทาง วัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจของชุมชนมาสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนเพิ่มมาก ขึ้นและใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ร่วมกันสูงสุดและไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกของ คนในชุมชน

จากสภาพความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาแนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ศักยภาพกระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ ศึกษาแนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีกรอบแนวคิดในการวิจัยแนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษาสภาพปัญหาของการร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริงจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนอย่างแท้จริง จึงทำให้การพัฒนาวิสาหกิจไม่มีความยั่งยืนรวมกลุ่มตามกระแสเงินที่หน่วยงานของรัฐนำเข้ามาในชุมชนซึ่งก่อผลทำให้ชุมชนอ่อนแอเป็นผลลัพธ์แทนที่จะพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริม นำมาซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ มาวิเคราะห์แนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อค้นพบสภาพปัญหาในการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม กระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม นำข้อมูลดังกล่าวมาสังเคราะห์แนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่ง จะก่อประโยชน์กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่นำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและสร้างความมั่นคงในใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมร่วมกันอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary) และข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ 1) กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ

ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ผู้บริโภคสินค้าและบริการ จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักวิชาการ ราษฎ์ชาวบ้าน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 80 คน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 10 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 40 คน ทั้ง 2 กลุ่ม ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และ 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 30 คน ใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม กระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม และแนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group) ใช้กับกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อหาข้อสรุปความชัดเจนให้ครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 7 คน

3. แบบการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ใช้กับกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จัดประชุมเพื่อหาข้อสรุปความชัดเจนให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยกำหนดผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ 20 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยสามารถตอบคำถามของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ดำเนินการจัดระบบหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

2. นำข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามที่เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งได้จัดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และแถบบันทึกเสียงมาถอดความ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ และ สรุปสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามที่รวบรวม แบบการสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และ การประชุมเชิงปฏิบัติการมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ซึ่งในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

ของข้อมูลโดยใช้วิธี Investigator Triangulation โดยการนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยการเขียนบรรยายแบบพรรณนาวิเคราะห์

2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ตามระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้วิธี Investigator Triangulation

3. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาธุรกิจทางวัฒนธรรมตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (R) วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยจากการสัมภาษณ์และเอกสารประกอบต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 (D) ออกแบบยกร่างแนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และดำเนินการสรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาในการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหาในการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยสำคัญ คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

1.1 ปัญหาจากปัจจัยภายใน คือ (1) ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (2) ขาดความรู้และทักษะความสามารถการใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อขายสินค้ากับลูกค้าจากต่างประเทศ (3) ขาดความรู้ในการจัดการตลาดออนไลน์ (4) ขาดเงินทุน (5) วัตถุดิบมีราคาสูงและเทคโนโลยีในการผลิตไม่ทันสมัย และ (6) ขาดแคลนแรงงานและการสืบทอดภูมิปัญญาในการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาในชุมชน

1.2 ปัญหาจากปัจจัยภายนอก คือ (1) การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ส่งออกต่างประเทศสูง ผู้ผลิตมีความรู้ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (2) ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมในการเข้าถึง (3) การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐไม่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน และ (4) ตลาดการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. กระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีกระบวนการที่สำคัญ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประสานแนวคิดร่วมกัน คือ ต้องมีผู้นำชุมชนในการประสานความร่วมมือบนความเชื่อพื้นฐานร่วมกัน ไว้วางใจกันและกันในการพัฒนาธุรกิจและการผลิตสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม มีองค์ความรู้และภูมิปัญญาของคนในชุมชนเป็นฐานในการผลิตและทรัพยากรในการผลิตต้องเกิดขึ้นจากทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญ และสมาชิกในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการอย่างชอบธรรม ซื่อสัตย์ และไว้วางใจซึ่งกันและกันในการทำหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนที่ 2 ประชุมและจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ สำรวจ วิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน (SWOT) ร่วมจัดทำแผนพัฒนาธุรกิจทางวัฒนธรรม โดยกำหนดเป้าหมายในการผลิตไว้อย่างชัดเจนในแต่ละไตรมาส และแบ่งหน้าที่การทำงานโดยคำนึงถึงศักยภาพของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 ผลิตสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม คือ การผลิตสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าให้มีมาตรฐาน (Quality control: QC) คือ การควบคุมคุณภาพสินค้าให้เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคได้

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์และพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ คือ ตรวจสอบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการให้มีแบรนด์ สร้างความโดดเด่น และเรื่องราวเฉพาะตน (Story) ให้ตรงความต้องการของผู้บริโภคและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 6 การบริหารจัดการตลาด คือ การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์และบริการ ราคา การส่งเสริมการขาย และช่องทางจัดจำหน่ายที่มีความเหมาะสมเป็นสากล

ขั้นตอนที่ 7 วิเคราะห์ผลดำเนินงานการผลิตสินค้าและบริการ คือ วิเคราะห์ผลดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มในทุกขั้นตอนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาสินค้าและบริการของกลุ่มต่อไป

3. แนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ 1) เสริมศักยภาพทุนทรัพยากรบุคลากร คือ การถ่ายทอดภูมิปัญญา และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการตลาดสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม ให้คงอยู่กับชุมชนและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์บนพื้นฐานความเชื่อของคนในชุมชนร่วมกัน 2) คงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันของคนในชุมชน คือ การรักษาวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม และถ่ายทอดอัตลักษณ์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริโภคอย่างเป็นระบบ และ 3) เสริมศักยภาพทุนทรัพยากร สภาพแวดล้อมการจัดการธุรกิจวัฒนธรรม ซึ่งสภาพแวดล้อมการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม สามารถจำแนกได้เป็น 2

ประเภทใหญ่ คือ สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ และ สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ด้วยการเสริมศักยภาพ ที่ดี การเสริมศักยภาพทุนทรัพยากรสภาพแวดล้อมในการจัดการธุรกิจ วัฒนธรรมโดยการจัดสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ สภาพพื้นที่ อากาศ และพืชพรรณธรรมชาติ ทั้งสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ดีที่มาจากสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ศาสนา การศึกษา และสภาพแวดล้อมของระบบการเมือง ซึ่งสภาพแวดล้อมทางสังคมและ วัฒนธรรม ที่มีอิทธิพลเสริมศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ 1) การเสริมอิทธิพลของสังคมและ วัฒนธรรมภายนอกขององค์กรธุรกิจ ได้แก่ 1.1) เทคโนโลยี 1.2) ความก้าวหน้าทางด้านธุรกิจ 1.3) สภาพแรงงาน และ 1.4) กลุ่มอิทธิพล และ 2) เสริมอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมภายใน องค์กรธุรกิจที่ดี ได้แก่ 2.1) ความน่าเชื่อถือ 2.2) ความซื่อสัตย์ 2.3) การมีส่วนร่วม 2.4) แรงจูงใจ และ 2.5)ทัศนคติ สร้างวัฒนธรรมที่ดีจะเกิดสภาพแวดล้อมในกิจการที่ดี ซึ่งเกิดขึ้นทั้ง ในตัวผู้นำและสมาชิก และวัฒนธรรมองค์กรที่ดีจะช่วยเสริมสภาพแวดล้อมในงานที่ดี ส่งผลทำให้ผู้บริโภค คู่ค้า วัตถุดิบ แรงงาน ทุน และกฎระเบียบต่าง ๆ ดีด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาในการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ จังหวัด สุราษฎร์ธานีพบสภาพปัญหาจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งปัญหา 1) ขาด การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2) ขาดความรู้และ ทักษะความสามารถใช้ภาษาต่างประเทศ 3) ขาดความรู้ในการจัดการตลาดออนไลน์ 4) ขาดเงินทุน 5) วัตถุดิบมีราคาสูง และเทคโนโลยีในการผลิตไม่ทันสมัย 6) ขาดแคลนแรงงาน และการสืบทอดภูมิปัญญาในการผลิตสินค้า 7) การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ส่งออก ต่างประเทศสูง ผู้ผลิตมีความรู้ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน 8) ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานและ การคมนาคมในการเข้าถึง 9) การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐไม่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน และ 10) ตลาดการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวก็ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุดเฉลิม ศัสตราภักซ์และไพศาล บรรจสุวรรณ์ (2558) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการของวิสาหกิจชุมชนสนธิวัฒน์ คือ 1) ปัญหาด้านสภาพทั่วไป และการจัดการบุคคล 2) ปัญหาด้านการตลาด 3) ปัญหาด้านการเงินเกิดจากการขาดเงินลงทุน เพื่อพัฒนากิจการ และ 4) ปัญหาด้านการผลิต สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิตยา ตั้งศุภราชวัช (2558) ได้สรุปความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้อย พัฒนา พบปัญหาของกลุ่ม คือ 1) ต้นทุนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูง 2) สินค้าบางชนิดยังมี อายุการเก็บรักษาน้อย 3) คู่แข่งสินค้าประเภทเดียวกันมีหลายกลุ่มในจังหวัด 4) วัตถุดิบมีราคา สูง เทคโนโลยีในการผลิตไม่ทันสมัย 5) ขาดแคลนแรงงานและการสืบทอดภูมิปัญญาในการ ผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจินตนา กาญจนวิสุทธิ (2558) ศึกษาปัญหาการจัดการผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัญหา 1) ภาคการผลิต พบปัญหา คือ 1.1) ผลิตภัณฑ์ขาดความแปลกใหม่หรือความแตกต่าง ส่วนใหญ่มีปัญหาที่ผลิตภัณฑ์ไม่มีความ

หลากหลาย ขาดการสร้างสรรค์หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ 1.2) คุณภาพของผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร การผลิตมีคุณภาพไม่คงที่ ส่งผลให้ผู้บริโภค รู้สึกไม่คุ้มค่ากับการซื้อผลิตภัณฑ์ 1.3) บรรจุภัณฑ์ รูปแบบบรรจุภัณฑ์เป็นแบบดั้งเดิม บรรจุภัณฑ์ไม่น่าสนใจ รูปแบบไม่ดึงดูดใจผู้ซื้อเท่าที่ควร 1.4) ความน่าเชื่อถือ เริ่มมีปัญหาตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง เริ่มจากที่มา และ การคัดเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิต ประโยชน์และคุณค่าของสินค้า 2) ภาคการตลาด พบปัญหา คือ 2.1) แหล่งจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชน แหล่งจำหน่ายมีน้อยเกินไปและไม่แน่นอน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ขาดความต่อเนื่อง ทำให้ผู้ซื้อหาซื้อผลิตภัณฑ์ค่อนข้างยาก 2.2) ราคาผลิตภัณฑ์ไม่สมเหตุสมผล ซึ่งผลิตภัณฑ์บางชนิดมีราคาสูงกว่ามูลค่าความจริงมากเกินไป คุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่เหมาะสมกับราคาที่สูงขึ้น และผลิตภัณฑ์บางชนิดมีราคาสูงมาก ทำให้ขายผลิตภัณฑ์ไม่ได้ 2.3) การประชาสัมพันธ์ ผู้ซื้อเห็นว่าสาเหตุที่ทำให้การเข้าถึงได้ยากทั้งการตลาดที่ไม่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต

2. กระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากผลการศึกษาพบว่ามีการจัดการ 7 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ประสานแนวคิดร่วมกัน ขั้นตอนที่ 2 ประชุมและจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนที่ 3 ผลิตสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าให้มีมาตรฐาน (QC) ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์และพัฒนาผลิตสินค้าและบริการ ขั้นตอนที่ 6 การบริหารจัดการตลาด และขั้นตอนที่ 7 วิเคราะห์ผลดำเนินการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของสุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์ และไพศาล บรรจสุวรรณ (2558) พบว่า แนวทางการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนสนธิวิวัฒน์ มี 4 แนวทาง คือ 1) แนวทางการพัฒนาสภาพทั่วไปและการจัดการบุคคล 2) แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด 3) การพัฒนาด้านการเงิน และ 4) การพัฒนาด้านการผลิตและสอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี (2558) พบว่า ผลการวิเคราะห์เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ คือ 1) เริ่มต้นจากสมาชิกพบปะกัน แนะนำความรู้จักกัน โดยที่สมาชิกแต่ละคนมาร่วม ปรึกษาหารือกันโดยการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ถ้าต่างคนต่างแก้ อาจจะแก้ไขได้ไม่ดี แต่ถ้าทุกคนมาร่วมกันแก้ไขปัญหาก็จะสามารถแก้ไขสำเร็จลุล่วง 2) พัฒนาเชื่อมโยงจุดมุ่งหมายและสร้างความเป็นปึกแผ่น โดยการจัดหาเงินทุนจากภายในกลุ่มเอง เช่น การระดมทุน การฝากเงินสัจจะออมทรัพย์ และทุนจากภายนอก ได้แก่ การกู้ยืมจากสถาบันการเงินต่าง ๆ หรือการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่น 3) ระยะที่กลุ่มปรับองค์กร ปรับโครงสร้างและกำหนดบทบาทหน้าที่ จะต้องกำหนดบทบาท หน้าที่จัดตั้งเป็นคณะกรรมการของกลุ่มตามหลักสากล ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม เหรัญญิก ส่วนที่เหลือเป็นคณะกรรมการ คณะกรรมการกลุ่มมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและมติที่ประชุมใหญ่ 4) ระยะที่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาข้อขัดแย้งไม่ลงรอยกันบ้าง ให้กำหนดระเบียบ วิธีการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อเป็นข้อบังคับหรือควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตามและ

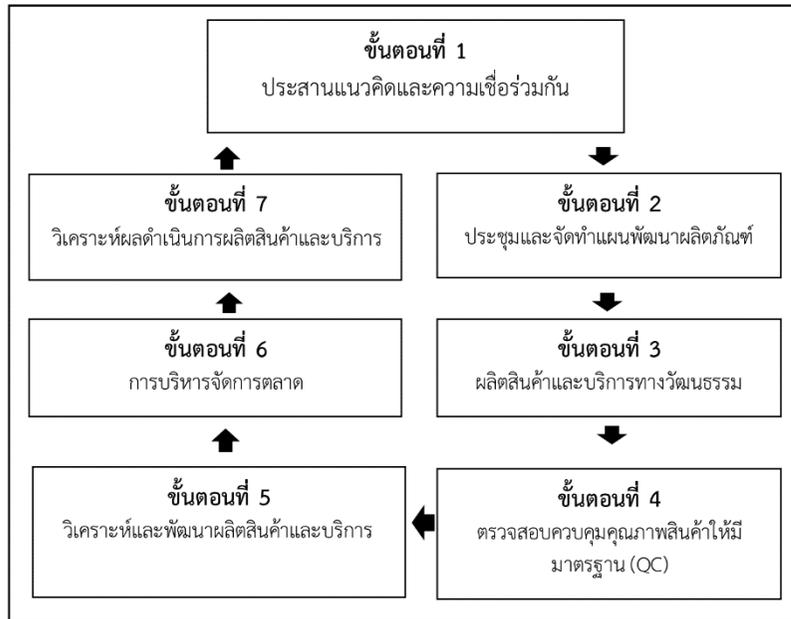
เพื่อให้ทราบ บทบาทหน้าที่ของตนเองว่ามีบทบาทอย่างไร และ 5) ระยะดำเนินงานสมาชิกแบ่งเบาภารกิจกันทำสร้างความเป็นผู้นำและความไว้วางใจกัน

3. แนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มี 3 แนวทาง คือ 1) เสริมศักยภาพทุนทรัพยากรบุคคลากร 2) คงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมของคนในชุมชน และ 3) การเสริมศักยภาพทุนทรัพยากรสภาพแวดล้อมการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกัลญา แก้วประดิษฐ์ (2556) พบว่า วิธีการการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านพืชกระจัดภาคใต้ คือ 1) จัดการรวบรวมองค์ความรู้ สร้างเครือข่าย ถ่ายทอดความรู้ 2) แนวนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของรัฐสู่แนวปฏิบัติในชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นรูปธรรม 3) การจัดการองค์กรกลุ่มผลิตภัณฑ์ในพื้นที่อย่างเป็นระบบ 4) การออกแบบผลิตภัณฑ์การออกแบบผลิตภัณฑ์ใช้สอยโดยการสร้างองค์ความรู้โดยการสำรวจความต้องการของผู้บริโภค 5) ราคาเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสินค้าในกลุ่มเดียวกัน 6) การจัดจำหน่าย ผู้ผลิตผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ เอกชนที่เกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมในการเปิดตลาดทั้งในประเทศและตลาดต่างประเทศ และ 7) การส่งเสริมการตลาด ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ เอกชนที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นไปในทิศทางกับผลการวิจัยของคทาเทพ พงศ์ทอง (2560) พบว่า การจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามดำเนินการ ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) จำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรม เป็น 3 แนวทาง ได้แก่ A) อนุรักษ์ รื้อฟื้น ต่อยอดในกิจกรรมที่มีแนวโน้มจะสูญหายหรือสามารถพัฒนาได้ B) เผยแพร่ ในกิจกรรมที่ยังดำรงอยู่ แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ C) สืบสาน ในกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ที่จะประชาสัมพันธ์ออกสู่สาธารณะ 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) การปรับปรุงการดำเนินการ (Act) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวชิรวิทย์ วิชาสวัสดิ์ (2562) พบว่ามี 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกลยุทธ์ ควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ 2) ด้านโครงสร้าง ควรมีการพัฒนาการจัดโครงสร้างการบริหาร และจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ชัดเจน และครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ด้านระบบการปฏิบัติงาน ควรมีการพัฒนากระบวนการทำงานให้ดีและมีประสิทธิภาพ 4) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ 5) ด้านบุคลากร 6) ด้านทักษะ ควรมีการพัฒนาทักษะที่เป็นความรู้ในสิ่งใหม่และจำเป็นสำหรับการทำงาน และ 7) ด้านค่านิยม ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการรักษามรดกวัฒนธรรมของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบองค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและ

การส่งเสริมความยั่งยืนในชุมชนพึ่งตนเอง ซึ่งข้อค้นพบกระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่สำคัญ 7 ขั้นตอน ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

กระบวนการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดี รวมทั้งแนวทางเสริมศักยภาพการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมทั้ง 3 แนวทาง คือ 1) เสริมศักยภาพทุนทรัพยากรบุคลากร 2) คงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมของคนในชุมชน และ 3) การเสริมศักยภาพทุนทรัพยากรสภาพแวดล้อมการจัดการธุรกิจวัฒนธรรม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและส่งเสริมความยั่งยืนในชุมชน พึ่งตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยแนวทางการเสริมศักยภาพในการจัดการธุรกิจทางวัฒนธรรมในชุมชนจะก่อประโยชน์กับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพในการดำเนินธุรกิจแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
2. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนใช้ข้อมูลสภาพปัญหาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลญา แก้วประดิษฐ์. (2556). *กระจุด: การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนด้วย ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้*. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คทาเทพ พงศ์ทอง. (2560). *ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขาม และบ้าน หมากม่วงในเขตเทศบาลตำบลไทรรัฐ*. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม). คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จินตนา กาญจนวิสุทธิ. (2558). *เส้นทางวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพและการพึ่งพา ตนเอง*. กรุงเทพฯ: มิน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- นิตยา ตั้งสุขธวัช. (2561). *การวิเคราะห์ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนการวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้อยพัฒนา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.Kcenter.Doae.go.th>
- วชิรวิทย์ วิชาวาสดี. (2562). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม*. *วารสารวิชาการ การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 15(2), 21-34.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี. (2558). *รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี: สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวง เกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2558). *รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ ธานี*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2565). *พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553*. เข้าถึงได้จาก https://www.mculture.go.th/mculture_th60/article_attach/article_fileattach_20200713155732.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*. เข้าถึงได้จาก www.odd.go.th/Thai-html
- สุดเฉลิม ศัสตราพุกษ์ และไพศาล บรรจสุวรรณ์. (2558). *ธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการและการ พัฒนาวิสาหกิจชุมชน*. *วารสารการพัฒนาชุมชน และคุณภาพชีวิต*, 3(3), 271-283.
- อมรารวรรณ ทิวถนอม. (2548). *การเสริมสร้างทุนทางสังคมมุ่งสร้างสังคมใสสะอาดคนมี ความสุข*. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 42(6), 65-69.